

УДК 330.362:351.861(477)

*Маслій Олександра Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент,
Проценко Поліна Вікторівна
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка» (Україна)*

РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ІНДИКАТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Головна мета соціально-економічного розвитку будь-якої європейської країни полягає у підвищенні рівня життя громадян. Доходи та витрати населення виступають ключовими показниками благополуччя суспільства, а рівень життя населення варто розглядати як індикатор економічної безпеки держави в контексті формування ефективних механізмів її забезпечення в умовах євроінтеграції.

В Україні протягом останніх 10-15 років не прослідковується стійке зростання показників рівня та якості життя. Деякі позитивні зрушення відбувалися не більше ніж протягом кількох років поспіль, не утворюючи чіткого позитивного тренду.

Економічна ситуація в країні на пряму визначає добробут населення. Так, після поступового покращення суттєвий спад рівня життя населення в Україні відбувся у 2008-2009 рр. через кризові явища у фінансовому секторі та економіці загалом. У подальшому споживчий ринок перейшов у фазу стагнації, яка характеризувалася поступовим зростанням витрат на харчування та житлово-комунальні послуги, внаслідок чого рівень життя населення демонстрував негативну тенденцію, адже після сплати обов'язкових платежів у більшості українців не залишалося коштів на освіту, охорону здоров'я та відпочинок.

Наступне різке падіння рівня життя населення в Україні відбулося у 2014 році на фоні системної кризи, яка загострила економічні та соціальні проблеми українського суспільства внаслідок анексії Криму та війни на сході країни. Військові дії поглибили кризові явища в економіці та значно погіршили рівень та якість життя населення: ціни на споживчому ринку різко зросли через падіння національної валюти, а нестача коштів для державного субсидування призвела до кількаразового підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги. Внаслідок цього споживчі можливості населення суттєво погіршилися.

Починаючи з 2016 року спостерігалися позитивні тенденції показників рівня життя населення України завдяки стабілізації й відновленню економіки. Упродовж 2017-2019 рр. в Україні спостерігалось стійке зростання доходів та зменшення масштабів бідності, що створювало перспективи для підвищення економічної безпеки населення. Проте, світова коронавірусна криза значно змінила ситуацію [2]. У 2020 році показники рівня та якості життя помітно погіршилися: середньодушові витрати домогосподарств у співставних цінах зменшилися на 4,3%, а частка витрат на харчування зросла з 48,4% до 52,1%, перевищуючи психологічну відмітку у 50% [3]. Витрати домогосподарств у співставних цінах демонстрували нестабільну тенденцію, і лише у 2021 році перед повномасштабним воєнним вторгненням РФ розпочалося їх стійке зростання за всіма складовими, що свідчило про зростання купівельної спроможності населення. У 2021 році самооцінки населення своєї купівельної спроможності досягли рекордних значень, найвищих з 2008 року: 63,5% вважали свої доходи достатніми, а 13% відмічали, що при цьому здійснювали заощадження [4].

В умовах війни відбувається різке падіння платоспроможного попиту населення внаслідок інфляційної загрози та зменшення доходів через безробіття. За оцінками

експертів Світового банку внаслідок війни у 2022 році рівень бідності в Україні зріс більш ніж у 4 рази до 24% населення з 5,5% у 2021 році внаслідок падіння купівельної спроможності населення та зменшення соціальних виплат через кратне зростання дефіциту державного бюджету [5].

Основні показники, що відображають рівень життя населення як індикатора економічної безпеки України наведено на рис. 1.

Рис. 1. Показники, що відображають рівень життя населення як індикатора економічної безпеки України

Важливо зазначити, що рівень життя є складним показником, який визначається не лише економічними факторами. На нього також впливають соціальні, політичні та інші фактори. Тому для всебічної оцінки впливу євроінтеграції на рівень життя населення України необхідно враховувати всі ці фактори. В цілому, євроінтеграція може мати значний позитивний вплив на рівень життя населення України, що очікувано призведе до зростання ВВП, а отже й доходів та купівельної спроможності населення; стимулювання розвитку нових галузей економіки, надходження прямих інвестицій та створення нових робочих місць; підвищення стандартів життя, зокрема, у таких сферах, як охорона здоров'я, освіта, екологія. Однак для того, щоб цей вплив був

максимальним, Україні необхідно провести низку реформ та вжити заходів щодо мінімізації загроз економічній безпеці.

Література

1. Onyshchenko S., Maslii O., Hlusko A., Yanko A., Cherviak A. Social and economic security: threats and strengthening targets : monograph. Warszawa : E-Sciece space, 2023 р. URL: <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/15373>

2. Onyshchenko V., Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A. Systematization of Threats to Financial Security of Individual, Society, Business and the State in Terms of the Pandemic. Lecture Notes in Civil Engineering. 2023. Volume 299. P. 749-760.

3. Якість життя населення України та перші наслідки війни / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Крикун О.І., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім.М.В. Птухи. Київ, 2023. 191 с.

4. Андрейцева І.А. Рівень життя населення України за умов соціально-економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 47/2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-42>

5. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Загорулько Т.А. Виклики та загрози соціально-економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Економіка і регіон*. 2023. №1 (88). С. 135-143. URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(1\)-38](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(1)-38)

6. Заєць С.В. Статистичне прогнозування показників рівня життя населення в контексті сталого розвитку. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2020. № 2(6). С. 132-145. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/106/93>

7. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Черв'як А.В. Загрози соціально-економічній безпеці України: монографія. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. 375 с.